

Հարգելի՛ ընթերցող,

Արցախի Երիտասարդ Գիտնականների և Մասնագետների Միավորման (ԱԵԳՄՄ) նախագիծ հանդիսացող **Արցախի Էլեկտրոնային Գրադարանի** կայքում տեղադրվում են Արցախի վերաբերյալ գիտավերլուծական, ճանաչողական և գեղարվեստական նյութեր՝ հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն լեզուներով: Նյութերը կարող եք ներբեռնել ԱՆՎՃԱՐ:

Էլեկտրոնային գրադարանի նյութերն այլ կայքերում տեղադրելու համար պետք է ստանալ ԱԵԳՄՄ-ի թույլտվությունը և նշել անհրաժեշտ տվյալները:

Շնորհակալություն ենք հայտնում բոլոր հեղինակներին և հրատարակիչներին՝ աշխատանքների էլեկտրոնային տարբերակները կայքում տեղադրելու թույլտվության համար:

Уважаемый читатель!

На сайте **Электронной библиотеки Арцаха**, являющейся проектом **Объединения Молодых Учёных и Специалистов Арцаха (ОМУСА)**, размещаются научно-аналитические, познавательные и художественные материалы об Арцахе на армянском, русском и английском языках. Материалы можете скачать БЕСПЛАТНО.

Для того, чтобы размещать любой материал Электронной библиотеки на другом сайте, вы должны сначала получить разрешение ОМУСА и указать необходимые данные.

Мы благодарим всех авторов и издателей за разрешение размещать электронные версии своих работ на этом сайте.

Dear reader,

The Union of Young Scientists and Specialists of Artsakh (UYSSA) presents its project - **Artsakh E-Library** website, where you can find and download for FREE scientific and research, cognitive and literary materials on Artsakh in Armenian, Russian and English languages.

If re-using any material from our site you have first to get the UYSSA approval and specify the required data.

We thank all the authors and publishers for giving permission to place the electronic versions of their works on this website.

Մեր տվյալները – Наши контакты - Our contacts

Site: <http://artsakhlib.am/>

E-mail: info@artsakhlib.am

Facebook: <https://www.facebook.com/www.artsakhlib.am/>

ВКонтакте: <https://vk.com/artsakhelibrary>

Twitter: <https://twitter.com/ArtsakhELibrary>

ՀԱՄԱԿԱՐԳԱԿԱՆ
ՆԱԿԱՐԳՈՒՄԻ ԳՐԿԱՆՆԵՐ

ԳՅԴ ԵՍԿ 07թ

«Ազգ եւ ժառանգություն»
Համահայկական
երիտասարդական
գիտաժողով

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն
Ստեփանակերտ
սեպտեմբեր 26-30, 2006թ.

ՀՀ մշակույթի եւ երիտասարդության հարցերի նախարարություն
ԼՂՀ կրթության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարություն
ՀՀ «Երիտասարդական միջոցառումների կազմակերպման
կենտրոն» ՊՈԱԿ
ԼՂՀ մշակույթի եւ երիտասարդության պալատ

«Ազգ եւ ժառանգություն»
համահայկական
երիտասարդական
գիտաժողով

Սեպտեմբեր 26-30 2006 թ.
Ստեփանակերտ

Գիտաժողովը նվիրվում է Լեոնային Ղարաբաղի Հանրապետության
հռչակման 15-ամյակին

Խմբագրական խորհուրդ

Ս. Խանյան - քանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,
գիտության վաստակավոր գործիչ

Վ. Բալայան- պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ

Ա. Մխիթարյան – հոգեբանական գիտությունների թեկնածու, պրոֆեսոր

Շ. Ասրյան- տնտեսագիտության ամբիոնի դասախոս

Լ. Բեգլարյան- տնտեսագիտության ամբիոնի դասախոս

Գրքում զետեղված են սեպտեմբերի 26-30-ը տեղի ունեցած
Համահայկական երիտասարդական գիտաժողովի զեկուցումները

Դավիթ Լալայան

Ազգային գաղափարախոսություն

«Բոլոր ազգերը պետք է լինեն ազգասեր:
Փոքր ազգերը՝ ավելի քան:
Հանուն իր գոյատևման՝ հայ ժողովուրդը
պետք է լինի նաև ազգայնական»:

Գարեգին Նժդեհ

Հայ ժողովուրդն աշխարհի հնագույն ժողովուրդներից է:

Գալով հազարամյակների խորքերից՝ հայ ժողովուրդը կերտել է խիզախումներով ու մաքառումներով, կորուստներով ու ծեռքբերումներով, մտքի թռիչքներով ու արարումներով լի հարուստ պատմություն ու մշակույթ:

Եվ շարունակելով իր պատմական ուղին, ժամանակների ու դարերի անբաժան ուղեկից հայ ժողովուրդը հասել է մինչև մեր օրերը և ուռք դրել 21-րդ դար՝ վերստին նվաճած իր ազատությամբ, իր երկու նորանկախ (ՀՀ և ԼՂՀ) պետականությամբ և այն պաշտպանելու ու գործղացնելու անսասան վճռականությամբ: Այսպես ժամանակների հողովույթի մեջ է գոյացել մեր ժողովրդի պատմությունը: Սակայն չմոռանանք, որ պատմության ասպարեզից ժամանակի ընթացքում անհետացել են այնպիսի ազգեր (բաբելոնցիներ, ասորեստանցիներ, խեթեր, ...), որոնք ունեցել են հզոր պետականություն, սակայն չեն կարողացել դիմանալ պատմության քննությանը և կործանվել են: Կործանվել, քանի որ չեն ունեցել հստակ նպատակներ, ազգային գաղափարախոսություն:

Հիրավի, « փոքր ածու » հայ ժողովրդի հարատևման բանաձևն ազգայնական գործի ու գաղափարի մեջ է, ազգային գաղափարախոսությամբ շարժվելու մեջ: Պատմությունը վկայում է, որ հզոր ազգային գաղափարախոսություն ունեցող ազգերին է հաջողվել միշտ թելադրողի քաղաքական թատերաբեմում լինել:

Մարդկային պատմության մեջ բաժին հասած բարդ քառուղիներում խաչված, սակայն հայի՝ որպես արիական էթնոսի դեմքը պահպանած, այսօր էլ՝ պատերազմած և ռազմի դաշտում հաղթանակի

հասած ժողովուրդ լինելով հանդերձ, չունենք հստակ ու միանշանակ ազգային գաղափարախոսություն:

Ճիշտ է, այսօր ազգովի հպարտանում ենք մեր հաղթանակներով, սակայն ոչ կայուն քաղաքական իրավիճակները պարտադրում են ազգային քարոզչություն: Ահա թե ինչու անհրաժեշտաբար պետք է վերանայել մեր ազգի ողջ պատմությունը, հարազատել ազգը և ազգային գաղափարները, քանզի սերունդներն ինքնաճանաչմամբ են դառնում ակտիվ ուժ և ձեռք բերում հզոր պետականություն:

Հայ ազգը միշտ էլ ունեցել է ազգային գաղափարախոսություն: Եթե մենք ժամանակի ընթացքում ունեցել ենք հզոր պետականություն և կարողացել դիմակայել պատմության բարդ ու դժվարին քննությանը, ուստի ունեցել ենք հստակ նպատակներ և ազգային գաղափարախոսություն:

Սակայն, ժամանակը պահանջում և թելադրում է վերանայել պատմության ողջ հետազոծող, ճիշտ դասեր քաղելով անցյալից՝ լրացնել և մշակել ազգային գաղափարախոսության հայեցակարգ: Հայոց ազգային գաղափարախոսության նպատակը հայ ժողովրդի գոյապահպանումն է ու բնականոն զարգացումը: Ազգի գոյապահպանման առաջին հիմնապայմանը անկախ, ամբողջական հայրենիքի առկայությունն է: Հայրենիքը ժողովրդի ապրելատարածքն է: Սակայն ամեն մի ապրելատարածք դեռ հայրենիք չէ: Ապրելատարածքը հայրենիք է դառնում դարերի ընթացքում: Հայրենիք կոչվող տարածքում յուրաքանչյուր ժողովուրդ անպայման պետք է ունենա ազատ, անկախ պետականություն, որովհետև վերջինս է ի վիճակի ապահովելու ժողովրդի գոյատևման բազմակողմանի զարգացման հնարավորությունը: Ազատ հայրենիքն ու հզոր անկախ պետականությունն այն հզոր գործոններն են, որոնք ապահովում են ժողովուրդների բնականոն զարգացումը: Իսկ հզոր պետականություն ունենալու համար, անհրաժեշտ է մշակել ազգային գաղափարախոսության հայեցակարգ (ժամանակի ոգուն համապատասխան), որի հիմքում պիտի լինեն հայրենիքի, անկախ պետականության, ժողովրդի գոյապահպանման ու ազատ զարգացման գաղափարներ: Չե՞ որ ազգային գաղափարախոսությունը ազգի ողնաշարն է ու ազգի ոգին, մի բան, որն միշտ հայն ունեցել է իր պատմության ընթացքում և այդ բանաձևով էլ առաջնորդվել:

Հայոց ազգային գաղափարախոսությունը, որպես ամբողջական համակարգ կայացել է երեք խոշոր ազգային գործիչների դերակա-

տարումով: Այն, որպես ամբողջական համակարգ, առաջին անգամ իր արտահայտությունն է գտել Սովսես Խորենացու «Հայոց պատմություն» գրքում: Նիկողայոս Աղոնցը պատմահոր «Հայոց պատմությունը» ազգային գաղափարախոսության առաջին ձեռնարկն է համարել, իսկ Խորենացուն՝ հայոց ազգային գաղափարախոսը: Գետազա դարերում երկրորդ խոշոր տեսաբան և գաղափարախոս հանդես է եկել Նիկողայոս Աղոնցը՝ հայկական հարցին նվիրված իր արժեքավոր ուսումնասիրություններով: Հայ երրորդ խոշոր ազգային գաղափարախոսը Գարեգին Նժդեհն է: Նա իր ուսումնասիրություններում տվել է հայոց ազգային գաղափարախոսության գրեթե բոլոր հիմնադրույթները... Որպես ազգային արժեքներ՝ նա ընդունում էր հետևյալ դրույթները.

Հայրենապաշտություն, արյան մաքրության պաշտամունք, լեզվի պաշտամունք, զոհապաշտություն, նախնիապաշտություն, ուժապաշտություն, առաջնորդապաշտություն: «Եղի՛ր հայ, նախ՝ հայ», պատգամում էր Նժդեհը: Եվ նրա գաղափարները միշտ էլ այժմեական են և հավիտենական:

Հայ ազգի, և ընդհանրապես, յուրաքանչյուր ազգի գոյատևման համար անհրաժեշտ են հետևյալ ազգային գործոնները.

Լեզու, մշակույթ, կրոն, բարոյականություն, համերաշխություն և միասնություն, ինքնագիտակցություն, հաբարություն, պատմական հիշողություն:

Ազգային գաղափարախոսությունն իր մեջ պետք է խտացնի մինչև այսօր եղած հայ ազգային միտքն ու փորձը և, պահպանելով հիմնական էությունը, մշտապես զարգացում ապրի: Ահա նման խնդիրների լուծման պարագայում միայն կարելի կդառնա լուծել ազգակերտումի և ազգամբողջության գերխնդիրները:

Չարենցն իզուր չէ ասել. «դարը մեզ մուրհակ՝ է տալիս», այո՛, ժամանակը պարտադրում է նոր մոտեցումներ: Այսօր խիստ կարիք կա ազգային գաղափարախոսության հայեցակարգի մշակման և լրացման:

Եվ դա զգում է յուրաքանչյուր մտավորական, յուրաքանչյուր ողջախոհ մարդ, որն իր աջակցությունը է այնպիսի հստակ նպատակ դնել, որը դաստիարակի առավել հայրենասեր սերունդ, քան ունեինք մինչև հիմա: Դրա համար անհրաժեշտ է որ ազգային գաղափարախոսության այբուբենը սովորեցնեն դեռ մանկապարտեզում և ամենուրեք հետապնդեն միայն ազգային շահեր...

Ինքնաճանաչում և ազգային հպարտություն, սրանք շատ կարևոր գործոններ են՝ հայրենասիրական դաստիարակություն և հզոր պետականություն ունենալու համար:

Ճշմարիտ ու մեծախորհուրդ է տաղանդավոր հայ ռազմավար, Մեծն Չարեզին Նժդեհի հետևյալ միտքը. «Ամեն ժողովուրդ իր ուսերի վրա է կրում իր պատմական բախտի բեռը»: Ուստի, ոչ մի ժողովուրդ կամովին չի հրաժարվում իր պատմական բեռից: Այդպիսին է ժողովուրդների պատմական ճակատագիրը, այդպիսին է ազգային գաղափարախոսության հրամայականը:

Պատմական բեռից հրաժարվող ժողովուրդները չեն դիմանում պատմության քննությանը. Նրանք կործանվում են:

Ուստի՝ ապրելու, հարատևելու համար հայը ընտրության այլ տարբերակ չունի: Իր ցեղին նվիրված որդոց՝ Վարդանի, Անդրանիկի, Դրոյի, Նժդեհի, Սոնթեի, Արցախյան ազատամարտի հաղթանակը կերտած բոլոր անմահների կյանքի բանաձևով, ասել է թե ժամանակի ոգուն և ազգային շահերին համապատասխան հզոր ազգային գաղափարախոսության հայեցակարգով պետք է ապրի ու հարատևի հայ ժողովուրդը:

Ուստի, պարզ է դառնում, որ ազգային կրթությունը սերունդների ինքնաճանաչման և ինքնահարազատման անվիճելի գրավականն է, քանզի հայրենիքի գաղափարը նրանց գիտակցության մեջ է մտնում, միս ու արյուն է դառնում կրթական համակարգի, ամբողջ երկրում ազգային, հայրենասիրական մթնոլորտ ստեղծելու միջոցով: Հետևաբար, անհրաժեշտ է ստեղծել այնպիսի համազգային կրթական համակարգ, որի հիմքում պետք է դրված լինի ազգային գաղափարախոսությունը: Հայ կրթական համակարգի ազգայնացումը, ազգային գաղափարախոսության և հատկապես ազգային ոգով մատաղ սերնդի դաստիարակությունն արդի փուլում հանդիսանում է պատմության հրամայականը, որը ելնում է անցյալից և կանխորոշում է ապագան:

Թանի որ, հզոր պետականության, հաղթական, ոչ տկար ազգային ոգու առողջ սաղմերը ծնվում են դպրոցում, ռազմահայրենասիրական դաստիարակության՝ ազգային գաղափարախոսության ու պետականության անկյունաքարը համարվող առաջին օղակում: Ուստի, յուրաքանչյուր ուսուցիչ իր սրբագույն պարտքը պետք է համարի, իր դասաժամերից առնվազն 3 րոպե տրամադրելու հայրենասիրական դաստիարակությանը: Այս առումով պելլի լայն հնարավորություններ ունի հայոց պատմության ուսուցիչը...

Որպես վերջաբան, միտքս ուզում եմ վերջացնել Նժդեհի թևավոր խոսքով.

- Պարտվում, ծախողվում են այն ժողովուրդները, որոնք չունեն հստակ նպատակներ, կամ, եթե ունեն էլ, ապա դրանք չեն համապատասխանում ազգային շահերին:

Միքայել Բաղայան
ՀՊԱՀ

Ազգային գաղափարների ամրագրում. հայրենասիրական դաստիարակությունը բանակում և երիտասարդության շրջանում

Անկախ պետականության հռչակումից հետո նախ՝ խորհրդային գաղափարախոսական տարրերը, ապա տնտեսական, սոցիալական, քաղաքական տեղեկատվական և ինֆորմացիոն ցանցերը Սփյուռքում սկսված ԱՄՆ-Բուսաստան երկբևեռացումը, անշուշտ, ազդեցին հայոց արժեքային-գաղափարախոսական համակարգի վրա՝ հաճախ նպաստելով դրանց խաթարմանը: Արդյունքում այդպես էլ չստեղծվեց ազգային-պետական միասնական գաղափարախոսություն, որն իր մեջ ամբողջացնելով արժեքային-գաղափարական համակարգը, հզոր ինքնապաշտպանական զրահ կդառնար հայ ազգի և պետության համար: Այսօր նման գաղափարախոսության ստեղծումը դարձել է հրամայական պահանջ, ուստի, խոսելով ազգային արժեքների և գաղափարների ամրագրման, հայ երիտասարդության և բանակի հայրենասիրական դաստիարակության մասին, անհրաժեշտ ենք համարում դրանք դիտարկել հենց ազգային-պետական գաղափարախոսության և ազգային անվտանգության տեսանկյունից, ինչի համար էլ հարմար ենք համարում սկսել մեր ազգային կարևորագույն արժեքներից մեկից՝ հայ ընտանիքից: Ընտանիքը, լինելով ազգի և պետության կարևորագույն բջիջներից մեկը, նախասահմանված է սերնդագործությամբ, ազգի ժառանգական հաջորդականությունն ապահովելու և իր ներսում նորահաս սերնդի ազգային-պետական սկզբնական դաստիարակությունն իրականացնելու: Ընդ որում, ընտանիքի ապագայանցումը, որն իրականացվում է արյունախառնության և օտար բարքերի ընդօրինակման ձևով, կործանարար է ազգի գոյության համար: Ընտանիքը կոչված է ապահովելու սեռային ներդաշնակությունը՝ յուրաքանչյուրն իր տեղում և իր դերում: Հայ ընտանիքում կարևոր դեր պետք է կատարի հայ կինը: Հայրենապաշտորեն դաստիարակված հայ կինը պետք է դաստիարակի մեր մատաղ

Ֆորմատ 84x60/8, ծավալը՝ 10.5 տպագրական մամուլ,
տպաքանակը՝ 300, թուղթ՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ «ՊՈԼԻԳՐԱՖ» ՓԲԸ
*Ստեփանակերտ, Վ.Սամիկոնյանի փող., 21,
հեռ 4-89-96, 4-89-97, 4-89-98,*

